

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

На даний час метою навчання іноземним мовам не може бути передача лінгвістичних знань, вмінь і навичок, і навіть енциклопедичне засвоєння країнознавчої інформації, яка обмежується, в першу чергу, сукупністю географічних та історичних понять та явищ. Центральне місце має посісти формування здатності студентів до участі в міжнародній комунікації, що є надзвичайно важливим. Для успішного спілкування необхідно не лише володіти тими ж мовними засобами, що й співрозмовник (фонетичними, лексичними, граматичними), але й загальними знаннями про світ. Подібні спільні речі для учасників акту спілкування когнітивні знання прийнято називати фоновими знаннями(background knowledge).

Кожен соціум має свою специфічну, характерну лише для нього картину світу, яка відповідає його фізичним, духовним, технологічним, естетичним, етичним та іншим потребам. Мова є одним із засобів формування соціалізації картини світу.

В умовах сьогодення майже ніхто не заперечує того, що іноземна мова, крім навчання спілкуванню і підвищення рівня загальної професійної культури, також має значне виховне значення. В сучасних умовах – це готовність сприяти налагодженню міжкультурних зв'язків, презентувати країну при міжкультурних інтеракціях, ставитися з повагою до духовних цінностей інших культур. Відповідно головна мета навчання іноземній мові може бути досягнута лише при адекватному розвитку соціокультурної компетенції студентів. Тобто при формуванні комунікативної компетенції необхідно виховувати комунікативно активну особистість, яка здатна забезпечити адекватне міжкультурне спілкування, діалог культур.

При навчанні іноземним мовам все більш широкого розповсюдження набуває комунікативний підхід, який здатний підготувати студента до спонтанного

спілкуванню іноземною мовою. При цьому особлива роль відводиться соціокультурному компоненту змісту навчання, як фактору, що багато в чому визначає і обумовлює використання мови в конкретних ситуаціях, впливаючи таким чином, на іншомовну комунікативну компетенцію студентів.

Кінцевою метою навчання студентів іноземним мовам є необхідність формування комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція має на увазі такий рівень володіння іноземною мовою, який забезпечує такий рівень володіння іноземною мовою, який є достатнім для вільного спілкування іноземною мовою. Комунікативна компетенція визначається як мовна функціональна здатність, висловлювання, інтерпретація та обговорення значення, включаючи взаємодію між індивідами, які належать до одного або різних співтовариств в усній і писемній формах.

Комунікативна компетенція має чітку структуру, основними складовими якої є різні компетенції, які характеризують її з різних точок зору і у сукупності дають повну характеристику поняття «іншомовна комунікативна компетенція».

З розвитком і розповсюдженням комунікативного підходу до навчання іноземним мовам значно більше уваги стало приділятися використанню мови в певних соціальних і культурних ситуаціях. Аудіолінгвальний метод, який фокусує свою увагу навколо окремо взятого речення чи фрази, виявився нездатним підготувати студента до реального, спонтанного спілкування іноземною мовою, адже в реальному житті існують соціальні і культурні правила, без володіння якими знання завчених речень буде «безглуздом».

В межах комунікативної компетенції можна виділити такі компоненти: лінгвістична компетенція, соціолінгвістична компетенція, соціокультурна компетенція, соціальна компетенція, дискурсивна компетенція, стратегічна компетенція.

На сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов виникає необхідність підсилити соціокультурний компонент комунікативної компетенції. Тому що, вивчаючи іноземну мову, студенти вивчають іншу культуру і вчаться міжкультурному спілкуванню. Студенти повинні оволодіти

вміннями міжкультурної компетенції, навчитися вести бесіду в рамках діалогу культур. Залучення студентів до діалогу культур є важливим з точки зору навчання і виховання, оскільки формування культурної людини відбувається завдяки діалогу рідної культури та культури іноземної. Вивчаючи іноземну культуру, студенти краще пізнають рідну культуру.

Міжкультурний аспект має стати змістом комунікативної компетенції, основним орієнтиром для формування комунікативної лінгвістичної компетенції. Але при навчанні іноземним мовам не слід обмежуватися лише культурологічною спрямованістю мовних тем і ситуацій спілкування.

Уміння спілкуватися в рамках діалогу культур вимагає цілого ряду вмінь: вміння ставити себе на місце інших учасників спілкування, вміння проявляти ініціативу міжкультурного контакту, вміння прогнозувати соціокультурні недоліки, які можуть призвести до непорозуміння, вміння брати на себе відповідальність за усунення можливого міжкультурного непорозуміння, вміння проявляти дипломатичність, вміння бути гідним представником власної культури, вміння існувати в багатокультурному середовищі. Такий рівень володіння іноземною мовою, напевно, можна вважати ідеальним і до нього потрібно прагнути.

Західні моделі комунікативної компетенції розглядають соціокультурний компонент як допоміжний соціолінгвістичної компетенції. Адже знання норм поведінки, цінностей, правил спілкування є необхідним для вибору правильного мовленнєвого реєстру. Знання культури є необхідним для вірної інтерпретації того, що відбувається і конкретній ситуації в іншокультурному середовищі. Незнання соціокультурного контекста і відсутність стратегій по заповненню інформаційних пробілів можуть виявитися вирішальними факторами при комунікації з носіями мови.

Соціокультурна компетенція дозволяє всім, хто розмовляє іноземною мовою відчувати себе майже на рівних з носіями мови щодо культури, а це є важливим кроком до адекватного володіння мовою. Надзвичайно складно, а іноді навіть неможливо обмежити рамки використання культурних знань, адже різноманітні

посилання на одні й ті самі факти іноземної культури можна зустріти в різних джерелах, таких, як ЗМІ, Інтернет, тощо. Кінцевим етапом соціокультурної компетенції буде здатність студента оперувати необхідними знаннями-концептами та адаптувати свою поведінку до поведінки носіїв мови. Отже на сучасному етапі викладання іноземних мов, знання культури країни й народу є не просто важливими, вони відіграють вирішальну роль при використанні мови й впливають на іншомовну компетенцію студентів.

Зміст соціокультурного компонента навчання іноземним мовам розглядається у 3 напрямках: засіб комунікації, національна ментальність, національне надбання.

Використання на заняттях з іноземної мови автентичних матеріалів різко підвищує мотивацію навчання, що є надзвичайно важливим, оскільки навчання без мотивації не є ефективним. Автентичні матеріали сприяють підвищенню пізнавальної мотивації, тобто студенти мають можливість познайомитися з невідомим для них фактами життя країни, мова якої вивчається, що викликає їх зацікавленість. Крім того, працюючи з автентичними матеріалами вони звертаються до джерела інформації, яким користуються носії мови, що підвищує практичну цінність володіння іноземною мовою.

Мовні завдання для опрацювання іншомовного матеріалу мають відповідати вимогам реальної комунікації. Отже слід забезпечувати природне вживання студентами граматичних, лексичних явищ іноземної мови. Справедливою є думка про те, що на всіх етапах навчання іноземній мові вправи для розвитку усного мовлення повинні бути спрямовані на розвиток вміння вести бесіду і вільно висловлюватися із заданої теми. Тому завдання викладача – створити на занятті умови, максимально наближені до умов реальної комунікації і дібрати такі завдання, які вимагатимуть від студентів застосування не лише мовних знань, а й соціокультурної компетенції.

Якщо розглядати реальну комунікацію іноземною мовою, як спілкування, яке відбувається на основі певної ситуації в даний момент часу, то реальним є спілкування викладача зі студентами та студентів між собою на занятті з

іноземної мови з будь-яких питань. Такі бесіди виникають спонтанно, їх не можна передбачити, але вони вимагають від студентів застосування різноманітних компетенцій. Організація реального спілкування на заняттях з іноземної мови є складним завданням, тому що викладач повинен зацікавити студентів до участі в дискусії, а для цього потрібно добирати ті теми, які є цікавими для студентів. Також потрібно керувати процесом ведення дискусії, слідкувати за тим, щоб студенти не намагалися перейти на рідну мову, якщо в них виявиться недостатньо знань для подальшої дискусії. Потрібно створювати можливість для спілкування в рамках діалогу культур. Але важливим є бажання студентів залучитися до діалогу культур. Тому постає проблема мотивації студентів.

Значну роль у формуванні уявлення про культуру країни, мова якої вивчається, відіграють фактори рідного соціокультурного середовища, які необхідно враховувати при розробці моделей спільного вивчення мови і культури.

Соціокультурна компетенція пронизує весь процес навчання іноземним мовам. Вона дозволяє тим, хто розмовляє іноземною мовою відчувати себе майже на рівних з носіями мови, що є кроком до адекватного володіння іноземною мовою, тобто здатністю оперувати на вивченій мові в повсякденних ситуаціях на рівні, максимально наближеному до рівня носіїв мови.

Література

1. Коростильов В.С. Комунікативність і псевдокомунікативність. – ІМШ. - №5, 1991.
2. Леонтьєв А.А. Комунікативність: прийшов її час. – ІМШ. - №5, 1991.
3. Прокоф'єв В.Л. Наглядність як засіб створення комунікативної мотивації при навчанні іншомовному спілкуванню. – ІМШ. - №5, 1990.
4. Жилкіна Д.Н. Рішення комунікативних проблем в процесі навчання іноземним мовам. – ІМШ. - №1. – 1992.

